

Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie **toronyhajó 1887**

SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie páncélos toronyhajó, barbette kos toronyhajó, partvédő hajó

A hajó történetét néhol az SMS Kronprinz Erzherzog Rudolf hajónál tárgyalom, mivel a két hajó története gyakran összeforrt, illetve tévesen testvérhajóknak tekintették őket.

Vízkeszítési kapacitása: 4860 hosszú tonna (4940 tonna) üresen
(Más forrás szerint 4995 tonna üresen.)
5070,60 hosszú tonna (5151,97 tonna) normál terheléssel
5542 hosszú tonna (5631 tonna) teljes terheléssel

Hossza: 85,36 m a merőlegesek között (280 láb 1 hüvelyk)
87,24 m a hossza a vízvonalon (286 láb 3 hüvelyk)

Szélessége: a vízvonalon 17,06 m (56 láb)
legnagyobb szélessége 19,09 m (62 láb 8 hüvelyk)

Merülése: 6,41 m normál terheléssel, 6,95 m teljes terheléssel
(Más forrás szerint 6,6 m (21 láb 8 hüvelyk) - 7,10 m, normál terheléssel, teljesen felszerelve 7,29 m (1 cm = 11,38 t)
Merülés előre 6,09 méter, merülés hátra 7,09 méter, átlagos merülés 6,59 méter.¹⁶²⁹

Meghajtása: 2 db álló, 3 hengeres, kétszeres expanziós gőzgép két külön rekeszbe elhelyezve.
10 db kazán, amelyek üzemi nyomása 7,03 atm A kazánok 4 külön rekeszbe lettel elhelyezve.
A hajóműveket a Maudslay Sons and Field of Britain építette.
2 db 4 szárnyú, kifelé forgó hajócsavar, amelyek átmérője 4,88 m (16 láb)
2 árboc, amin harci megfigyelő kosár volt könnyű fegyverekkel felszerelve. A hajó 2 kéménnyel rendelkezett.

Üzemanyaga: 495 tonna szén

Teljesítménye: 10 460 LE (Máshol 8038 LE avagy 5994 kW)

Sebessége: 15,93 csomó (29,50 km/h) 5160 hosszú (5240 t) terhelés mellett
Legnagyobb sebessége 16,14 csomó, 99,5-ös fordulatszámmal

Személyzete: 1890-ben: 34 + 447 fő, 1907-ben: 27 + 403 fő, 1909-ben őrhajóként: 13 + 254 fő

Páncélzata: A páncélt a német Dillinger Hütte gyár gyártotta összetett páncéllemezként.
Övpáncél 229 mm (9 hüvelyk), amely három páncéllemezről tevődött össze. A hajók közepén, ahol a hajó lőszertárait és a meghajtó géptereket védte, a felső lécz 140 mm (5,5 hüvelyk), míg a két alsó páncélzat 229 mm (9 hüvelyk) vastagságú volt. Az orrész felső páncélja 102 mm (4 hüvelyk) volt, míg az alsó két rész enyhén 108 mm-re (4,3 hüvelykre) nőtt. Az öv hátsó része egy 127 mm-es (5 hüvelyk) felső sávból és két 152 mm-es (6

¹⁶²⁹ Das Vaterland, April 1887-04-14

hüvelyk) alsó sávból állt. Az öv teljes hosszát tikfa fakkal támasztották alá, 204 mm (8 hüvelyk) vastagságú az orr- és tatrésznél, és 293 mm (11,5 hüvelyk) a hajó közepén.

Lövegtorony 283 mm (11,1 hüvelyk) a Conway's All the World's Fighting Ships szerint, míg a Scheltema de Heere szerint mindössze 152 mm.

Parancsnoki torony 50 mm (2 hüvelyk)

A páncél súlya 986,97 hosszú tonna (1002,81 t), ami a hajó teljes vízkiszorításának körülbelül egyötöde. A hajótestet kereszt és hosszanti irányú acél falakkal osztották rekeszekre, ami nagyban javította a hajó védelmét a vízbetörésekkel szemben. A hajót egy rövid előfedélzettel és egy megemelt tattal építették, amihez egy viszonylag kicsi felépítmény társult, amin a parancsnoki híd is volt.

Fegyverzete:

2 db (2x1) 30,5 cm (12 hüvelyk) L/35 Krupp nyitott barbett toronylöveg (hidraulikus mozgatású Armstrong lövegbölcsővel) Lőszer kiszabot csövenként: 50 db robbanógránát, 10 db gyújtógránát, 8 db egyéb lőszer. Lövegcső súlya: 48,55 t. Lövegcső hossza 10,7 m. Lövedékek: 455-456 kg (990 font). Robbanótöltet 36 kg. Kilövőtöltet súlya: 136-140 kg (310 font) barna lőpor. Lövedék torkolati sebessége 530 m/sec. Lövedék repülési ideje 10 km-re 24,54 sec. Páncéltörő képessége 600 mm.

Ezt a teljesítményt nem érik el a 48 centiméteres nagy olasz ágyúk, sem az 55 centis francia ágyúk, sem pedig a legújabb angolok 46 centiméteres lövegek.

6 db 15 cm (6 hüvelyk) MRK L/35 Krupp löveg a hajó közepén (Össz lőszerkészletük 408 db.)

Löveg súlya 6,8 tonna, lövedék súlya 51 kg. Ez 15 hüvelykes páncélt is átló. Tűzgyorsaság 8 lövés/perc.¹⁶³⁰

2 db 7 cm L/15 Uchatius csónaklöveg

7 db 4,7 cm (1,9 hüvelyk) QF L/44 gyorstüzelő Hotchkiss löveg

2 db 4,7 cm (1,9 hüvelyk) QF L/33 gyorstüzelő Hotchkiss löveg

2 db 3,7 cm (1,5 hüvelyk) L/44 gyorstüzelő löveg

4 db vízvonallal feletti 40 cm-es (15,7 hüvelyk) torpedóvető (1orr, 1 tat rögzített, 1- 1 kétoldalt, forgatható)

A hajó kos orrát (döfőorr) a német Krupp cég gyártotta.

„Kiállításunkon egy víznyomásos ágyúgépezet mintája volt látható, amelyet a Krupp-féle cég engedett át kölcsönképen. A minta két 26 cm-es és 9,1 m. hosszú fúrással bíró toronyágyút ábrázol (iker-ágyúk), melyek hasonló szerkezettel bírnak, mint a Kaiser Franz Josef I. és Kaiserin Elisabeth koscirkálókon egyesével felállított 24 cm-es ágyúk. A Kronprinz Erzherzog Rudolf és Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie nevű csatahajók 30,5 cm-es ágyúi szintén víznyomásos gépek segédelmével kezeltetnek, bár az előbbiektől némileg eltérő módon. Az említett mintát egy víznyomásos erőgyűjtő (accumulator) hajtotta. Cézlszerűen alkalmazott nyílásokon át az egyes készülékek működése észlelhető volt. A szóban forgó ágyúk csapok nélkül vannak készítve; alátámasztásuk egy nyeregalakú ágyteknő által eszközöltetik, amelyben feküdvé a szán talpon sikamlanak. A szán vízszintes tengelyek körül forgatható, amelyek homlokrészén vannak megerősítve. A szán forgatása által a tengelycsapok körül a rajta (az ágyteknő közvetítésével) fekvő ágyú is a kívánt függélyes irányba jut. Ezen berendezésnek az a célja, hogy az ágyú hátraszökése a lövéskor — legyen a cső tetőfekvése bármilyen — a csőtengely irányában történjék. A tapasztalás ugyanis azt mutatta, hogy nehéz és hosszú ágyúknál máskülönben, t. i. ha csak az ágyú forog és pedig ez esetben a csapok körül, a talp pedig áll, akkor az utóbbi a hátraszökésnek rája gyakorolt óriási erőhatás alatt meggörcsöl. A szán belsejében két víznyomásos henger fekszik, amelyek egyrészt az ágyú hátraszökését meglássítják és végre megállítják, másrészt pedig, ha nyomás gyakorlása végett vizet eresztünk beléjük, az ágyú előresiklását a lóhelyzetbe eszközük. A szán alsó oldalával egy víznyomással működő dugattyú fejen nyugszik, amely a tetőirányzásra szolgál. Mindezen készülékek egy forgó korongra vannak szerelve, amely a páncélezott álló és felül nyílt (barbette-) torony alapját képezi. A korong alsó oldalát egy fogas korszorú fogja körül, amelybe a víznyomásos forgató készüléknek végső fogaskereke fogózik bele.”¹⁶³¹

¹⁶³⁰ Grazer Volksblatt, April 1887-04-16

¹⁶³¹ Matlekovits Sándor (szerk.): Magyarország közgazdasági és közművelődési állapota ezeréves fennállásakor és az 1896. évi ezredéves kiállítás eredménye 4. kötet (Budapest, 1897) Marchetti Herman - Reményi Ferenc: A cs. és kir. haditengerészet kiállítása

Csónakok: 1 db I. oszt. gőzbárka, 1 db I. oszt. gőzkutter, 1 db II. oszt. bárka, 1 db II. oszt. nagycsónak, 1 db I. oszt. mentőkutter, 1 db I. oszt. kutter, 2 db II. oszt. kutter, 1 db II. oszt. gigg, 1 db I. oszt. tengernagyi gigg, 2 db Jollboot, 1 db jolle, 2 db kicsónak. Csónakverseny lobogó: "I".

Horgonyok: 5 db Admiralitás típusú horgony: 4162 kg, 3490 kg, 976 kg, 523 kg, 264 kg. 1 db Martin típusú horgony: 3530 kg.¹⁶³²

Épült: Stabilimento Tecnico Triestino Triest – San Rocco

A hajót tervezte: A Conway's All the World's Fighting Ships szerint az új hajó tervét Josef Kuchinka az Osztrák-Magyar haditengerészet haditengerészeti építési igazgatója, vagy RF Scheltema de Heere haditengerészettörténész szerint Moriz Soyka haditengerészeti mérnök.

Tervezett neve: SMS Erzherzog Ferdinand Max, de 1887.03.02-én I. Ferenc József császár rendelkezésére megváltoztatták a nevét.

Építése kezdete: 1884.11.12.

Vízrebocsátás: 1887.04.14.

A keresztanya Maria Theresia főhercegnő volt, akit a férje, Carl Stefan főherceg kísért el az ünnepségre.

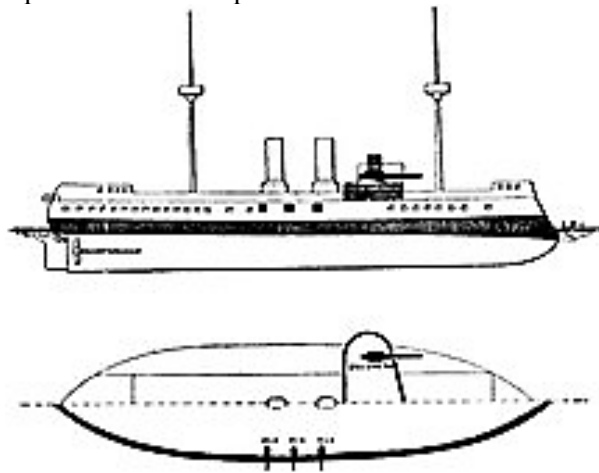
Befejezték: 1889.06.11.

Első tengeri próbaút: 1889.07.11.¹⁶³³

Hadrendbe állt: 1890.07.01.

Építési költsége: 8 925 335 korona (Vízrebocsátásáig 5 millióba került.¹⁶³⁴)

A hajó bár nem a legjobb konstrukciójú, de még mindig előnyben volt a kazamata hajókkal szemben úgy sebesség, mint harcérték alapján. Ugyan is a kazamata hajó az oldalával céloz, míg a toronypáncélos a lövegtornyát tudja elforgatni. Megfelelő manőverezés esetén a toronypáncélos tűz alatt tarthatja a kazamata páncélost, miközben az utóbbi nem tud választűzet löni. Ráadásul az SMS Kronprinz Erzherzog Rudolf, az SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie erősebb lövegekkel bírt a kazamata páncélosokhoz képest, így messzebről tudtak tüzet nyitni azoknál. Tehát az SMS Kronprinz Erzherzog Rudolf, az SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie, minden konstrukciós hibájuk ellenére, jelentős előrelépés volt a kazamata páncélosokhoz képest.

Az SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie vonalrajza, amely a fegyverek és a páncélzat elrendezését mutatja¹⁶³⁵

1887.

A vízrebocsátásra a császári család tagjainak jelenlétében került sor. A hajó keresztanyja Mária Terézia főhercegnő.¹⁶³⁶

¹⁶³² <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

¹⁶³³ https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Kronprinzessin_Erzherzogin_Stephanie

¹⁶³⁴ Szentesi Lap, 17. évfolyam, 1887-04-09 / 15. szám

¹⁶³⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Kronprinzessin_Erzherzogin_Stephanie

¹⁶³⁶ Neue Freie Presse, April 1887-04-07

„A »Stefánia« hadihajóról, melyet f. hó 14-én fognak vízrebocsátani Triesztben, a következő leírást közlik : A »Kronpincessin Erzherzogin Stephanie« páncél fregatta Barbette-toronyhajók rendszerében készült s az e fajta hadihajóban az ágyuk nem egy - egy forgó toronyban vannak elhelyezve, hanem a hajó nyílt mellvédjén s a hatalmas ágyukkal félkörben (180 fok) legalább tíz kilométernyi távolságra lehet löni. Ezenkívül erős oldalvédje is van a fregattnak, nevezetesen hat darab 15 centiméteres Krupfféle 35 kaliberű hosszú ágyú van, melyek közelebb távolságról 1511 hüvelyk vastagságú páncélt is áttörnek. Az új hadihajón van két darab 48 1/2 tonnás ágyú, e kettőnek egyszerre való elsütése a hajótoronyra 40,000 tonna súlynak megfelelő erővel hat, ami igen jelentékeny eredménynek tekinthető, amennyiben ez erő kifejtése folytán az egész hajó nyolcz lábnyi magasságba emelkedik. A külföld tengerészetében is számottevő nagy hajó lenne a most épült páncélfregatt, bár nagyságra sok hadihajó túlszámalyja. Az angol »Trafalgar« és a »Nile« 12—12 ezer tonnát és 12000 indirecte löerőt képviselnek, s majdnem oly nagyok, mint az Alexandria bombáztatásánál szerepelt híres »Inflexible.« A legnagyobb francia hadihajók az »Admiral Baudin« és a »Formidable« kisebbek az említett angol hajóknál, de az olasz tengerészetben 13,500 és 14,000 tonnás hadihajók is vannak. Az angol tengerészet hajóépítési igazgatójának Mr. Whitenek véleménye szerint azonban e nagy hajók, harczképességben nem múlják fölül az 1875-től 1884-ig épített 9—10.000 tonnás hajókat. A most épült osztrák-magyar hadihajó 5150 tonnás ugyan, de oly harczképességgel bír, a minővel egyetlen hasonló dimenziójú hadihajó sem. Ami a páncélezést illeti, a legvastagabb páncél 23 centiméter szokott lenni, de ezt a 15 centiméteres hosszú krupágyuk átlukasztják, s a »Stefánia« két nagy ágyúja 60 centiméteres vastagságú páncélt is áttör, lövegeiknek tehát nem állhat ellen a világ egyetlen hadihajójának páncélja sem, miután az olasz legnagyobb hadihajóknál is 48 centiméter, a francziáknál 55 s az angoloknál 46 centiméter vastagságú a páncél. E két nagy ágyú calibere 30 1/2 centiméter, 10,7 méter a csőhosszúság s 48 1/2 tonna a csősúly. Egy löveg súlya 455 kilogramm, hosszúsága 1,4 méter s a lövéshez 141 kilogramm lőpor szükséges.¹⁶³⁷

A torony két 48 1/2 tonnás lövegének egyidejű tüzelése 46.609 láb tonna erőt szabadított fel, amellyel a hajót 8 láb magasra lehetne felemelni.¹⁶³⁸ Teljesítménye 11 000 LE, a hajócsavarok percenként 150-et fordulnak. Sebessége 17 tengeri csomó.¹⁶³⁹

A hajó fő méretei: hossza a felső vízvonalon 85'36 méter; legnagyobb szélesség a kereteken 17 méter; Merülés elől 6,09 méter. A hajótest teljes egészében a legjobb hazai acélanyagokból készült, és dupla fenekű. Vízbetörés esetén a süllyedés ellen kiválóan biztosítja a sok vízzáró válaszfal rekesz. A teljes hajót lefedő, 230 milliméteres maximális átmérőjű, összetett páncéllemezekből készült övpáncél 1,37 méterrel a vízvonala alá nyúlik, és végig 2,82 méter magas. Hasonló összetett lemezekből épül fel a lekerekített kereszthajós oldalakkal ovális toronyformájú, széles oldalakon lekerekített előszint. A teljes páncél rendszer tömege 890 tonna. A hajó fő emeletén két 30,5 centiméteres, 35-ös kaliberű Krupp ágyú található, mindkettő Armstrong hidraulikus tartókra van szerelve. A lövedékek hatótávolsága 16 kilométer. Ezeket a lövegeket egy-egy-et a hajó mindkét oldalán Barbetta tartálytoronyban helyezik el, és a hajóoldal felett lönek (en barbette) 180 fokos elmozdulási szögben a gerinc irányától előre és hátra felé. Ezen kívül a hajó hat darab 35-ös kaliberű, 15 centiméteres Krupp-löveget szállít, egyenként 6,8 tonna csövűek és 51 kilogramm-ös lövedéket lönek ki. Ezeket egy speciális ütegben helyezték el. A 28,5 kilogramm, barna lőpor töltetével kilőtt lövedék 610 méteres kezdeti sebességet érnek el.

A hajón van még két 7 centiméteres csónakágyú, valamint tizenegy Hotchkiss rendszerű ágyúval is. Ezek egy része az oldalfalak mentén, mások pedig a katonai árbocokon vannak felszerelve. Ugyanígy a legnagyobb figyelmet a torpedófelszerelésre fordították, és a hajó minden részében elegendő számú torpedóállást alakítottak ki.

A hajó külső terét és belső világítását egyaránt megfelelő Gramme és Edison dinamógépek biztosítják. Az előbbieket két, egyenként 20 000 gyertyát tartalmazó ívlámpát biztosítanak, és 40 600 gyertyás fényforrássá kombinálhatók. Egy másik Gramme-dinamó: a gép 3000 gyertyaerősségű ívfényt táplál és ez a lámpa szállítható. A hajó összes terének belső világítását 150 darab, 8-16 gyertya erősségű

¹⁶³⁷ Nemzet, 6. évfolyam, 1887-04-08 / 1655. szám

Pesti Hírlap, 9. évfolyam, 1887-04-09 / 98. szám

¹⁶³⁸ Neue Freie Presse, April 1887-04-08

¹⁶³⁹ Neuigkeits-Welt-Blatt, April 1887-04-09

izzólámpa biztosítja. Végül a fontos éjszakai jelzés is elektromosan történik. A hajó alsó terének csaknem egyharmada az erős motornak van fenntartva. Az ikercsavarokat a londoni Maudslay Sough Field cég szállította, amiket háromhengeres függőleges összetett gépek hajtanak meg.

Fő méreteik: a nagynyomású henger átmérője 1400 milliméter, a két alacsony nyomású henger átmérője 1850 milliméter, löket minden dugattyúnál 1000 milliméter. A kondenzátorok teljes hűtési felülete 1500 négyzetméter. A két ikercsavar átmérője 4,6 méter, emelkedése 55 méter. Tíz hengeres gőzkazán, egyenként három kemencével, négyzetcentiméterenként 7 kilogramm üzemi gőzt szolgáltat. A kazánrendszer négy, vízzáró falakkal elválasztott rekeszre oszlik. A kazánok teljes fűtési területe 1600 négyzetméter, a további terület 620 négyzetméter. Az ikergépek garantált teljesítménye természetes szellőztetés mellett 6500 lóerő. A kazánkemencékben mesterséges huzattal megfelelően működtetve (nyolc, saját működő motorral felszerelt ventilátorral) a hajtóművek elérik a legnagyobb, 159 percenkénti sebességet és csaknem 11 600 lóerőt fejlesztenek ki, ami azt jelenti, hogy a hajó várhatóan több mint 16 tengeri mérföldes óránkénti sebességgel halad. A tengerészeti és katonai szolgálat minden igényére nagyszámú segédgép áll rendelkezésre. A technológia legújabb vívmányait ezen a területen is jól hasznosítják. Független gőzgépek vannak a hajó irányítására és a horgonyzási manőverekre. A legfejlettebb vízvezető rendszereiben nagy teljesítményű gőzszivattyúk szolgálnak. A nagy pozicionáló lövedékek betöltését, beállítását és forgatását hidraulikus gépek végzik, amelyek két független gőzszivattyúval 50 atmoszféra nyomáson dolgoznak. ¹⁶⁴⁰

A hajó összes helyiségén elektromos és akusztikai vezetékek bonyolult hálózata fut végig, amelyek számai az állati test idegeihez hasonlóan az agyban, a parancsnoki toronyban összefutnak és onnan fogadják és továbbítják az egyes erők működésére vonatkozó parancsokat. A parancsnoki torony ezért tartalmaz egy formális billentyűzetet a legkülönbözőbb erők felszabadítására. Innét irányítják a lövedékek egyenként vagy egész rétegben történő elektromos kilövését, a torpedók kilövését távirón vezénylik, a bevetendő motorteljesítményt vagy a kormánylapát helyzetét jelzik, onnan irányítják a lőszerraktárakat, itt megszólalnak a harangok jelként, egyszóval a hajó lelke, amely a parancsnokban testesül meg. ¹⁶⁴¹

„Egy hadihajó vízrebocsátása. Triesztből jelentik mai kelettel, hogy az osztrák-magyar haditengerészet »Stefánia trónörökösnő« nevű új toronyhajójának vízrebocsátási ünnepélye programszerűleg folyt le. Reggel 8 órakor a váriakon fölventék a császári lobogót, valamint a kikötőben levő összes hajók lobogódíszét öltötték és megdördültek az ágyuk. A sanroccoi ünnepi tér, gyönyörűn föl volt díszítve. Midőn délután 2 órakor a »Fantasie« yacht gőzös a főhercegi párral a láthatáron belül érkezett, a »Radeczky« fregattáról eldördültek a szokásos üdvözlő ágyúlövések. 2 1/4 órakor léptek István Károly főherceg és Mária Theresia főhercegné a külön ez alkalomból készült kiszálló hídra. A főhercegi pár fogadtatására de Pretis helytartó, Steineck b. haditengerészeti parancsnok, Kober b. hadtestparancsnok, Wiplinger br. tengeri kerületi parancsnok, a Stabilimento tecnico igazgatósága részéről pedig Morpurgo József br., Reinelt báró, Dimer lovag, Marassig és Pelizzoni, valamint a polgárság és a hadsereg előkelőségei jelentek meg. A fogadtatás igen szívélyes volt. A néphymnus hangjaiba a közönség meg-megújuló »Erviva« kiáltásai vegyültek. — Morpurgo Mária bárónő, Reinek báróné és Dimer úrhölgyek a főhercegnőnek pompás bokrétát nyújtottak át. Morpurgo József báró rövid beszédet intézett a főhercegnőhöz, kifejezést adva az igazgatóság köszönetének és örömének a fölött, hogy ő fensége megjelenésével szerencsételte meg a hajógyárat és kérve, hogy az igazgatóság hazafias érzelmeinek a király és a királyi család előtt kifejezést adni szíveskedjék. Erre a gyár munkásainak fehérbe öltözött gyermekei beszédet intéztek hozzá, bokrétát nyújtván át lelkes üdvözlő kiáltások között. Az ezrekre menő ünnepi vendégek a főhercegi párt a pompásan feldíszített udvari pavillonba kísérték, mire a császári zászló kitűzetett és kezdetét vette a hajó vízrebocsátása. Regan hajófőmérnök jelentése után a tengerészparancsnok Serneck báró a következő beszédet intézte Mária Terézia főhercegnőhöz: Császári fenség! fenséges főhercegasszony! Egy hatalmas hajó, mely a fenséges trónörökös fenséges nejének, Stephania főhercegnőnek a nevét viseli, és mely nevet a haditengerészetben megörökíteni van hivatva, és mely ez ünnepélyességet különös dicsfénnyel környezi, fog most lelkes üdvözlőtünk

¹⁶⁴⁰ Wiener Allgemeine Zeitung, April 1887-04-09

¹⁶⁴¹ Grazer Volksblatt, April 1887-04-16

kíséretében vízre szállni, hol először nyaldossák körül a tenger hullámai. Midőn most nem állhatva ellent érzelmeink sugallatának, a hi és legalázatosabb hadi tengerészeti nevében meleg szavakban mondok mély köszönetet ő felségének boldogító legmagasabb kegyelméért és meszeterjedő gondoskodásáért, nem tehetem másfelől, hogy elismerőleg ki ne emeljem azon áldozatkész támogatást, melyben az osztrák-magyar birodalmi képviselők részéről a haditengerészeti ügye felkaroltatott. Kérem méltóztassék császári fenséged a keresztelés tényét végrehajtani. Erre Mária Theresia főhercegné így felelt: »Tudatában annak, hogy a mai ünnepélynek a monarchia hatalmi erejének kifejtésére mily nagy jelentősége van, örömmel adom ezennel az előttünk levő szép hajónak a »Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie« nevet. (E pillanatban a bilentyűt megérintette, minek következtében a pezsgős üveg, a hajó orrán széttörtött): »Hajó! menj szerencsésen a hullámra és hullámon át s hord becsülettel Ausztria-Magyarország dicsoszoruzta lobogóját, a míg csak aczéleresztéked összetart.« (Erre a bilentyű második nyomására a hajót összetartó czölöpök szétnyíltak és az a néphymnus hangjai, riadó örömkialtások, kalap és kendő lobogtatások közt a hajó méltóságteljesen és egész biztossággal a vízre siklott. — Hosszantartó »hoch« — és »erviva« — kiáltások kísérték a nyilsebességgel továbbhaladó hajót. A hajógyárt elhagyván, ő felségeik köszönetüket fejezték ki a Stabilimento igazgatóságának a kitűnően sikerült mű felett. A főhercegi pár folytonos üdvözlő kiáltások között lépett a diszcsomnakra, melyről a »Phantasie« gözyachtra szálltak át, hogy Triesztbe visszatérjenek. A sok ezerre menő vendégek ismét 4 Lloyd-gőzösn, magángőzhajókon és más szállítóeszközökön tértek vissza Triesztbe. A hajóraj este 5 órakor vetett horgonyt Triesztben. Este a »Radetzky« hajón táncmulatságot rendeztek, melyen igen sok előkelő vendég vett részt. A főhercegi pár is megjelent és hosszabb ideig időzött az estélyen.»¹⁶⁴²

1888.

1888-ban a Hadügyminisztérium Tengerészeti Szekciója megkifogásolta az építés lassúságát.

„Villamvilágítású hadihajók. A Triestben tavaly vízrebocsátott két toronyhajó, »Rudolf trónörökös« és »Stefánia trónörökös« villamvilágítását most rendezi be a budapesti Ganz és társacég. A hajók világítására 300 izzólámpát alkalmaznak. A hajók környékének megvilágításához pedig négy ívlámpát mindössze 80,000 gyertya világító erejével, úgy hogy öt kilométernyi területben nappali világítást terjeszhetnek a hajók.»¹⁶⁴³

1889.

1889.05.04-én a hajó saját erőből áthajózott Triesztből Polába. Az özvegy koronahercegnő egy pompás selyemzást hímzett díszlobogónak és ajánlott fel, melyet az Arzenál felszerelési raktárában tartottak különleges őrizet alatt és a hajóparancsnok az átadási ünnepi szemlére vehette elő. Azután a parancsnoki kabinban kellett tartania.¹⁶⁴⁴

1889.06.11-én a hajót elkészültnek nyilvánították.

1889.07.11-én, 23-án és 29-én a hajó próbautakat hajtott végre.

1890.

1890 májusában megtörtént az első felszerelése, és 1890.07.01-én szolgálatba állt a nyári Gyakorló Hajóraj kötelékében.

1890.07.21-én kifutott Polából. Ekkor II. Vilmos császár meghívására indult az Északi-tengerre, hogy részt vegyen a német császári flotta augusztusi flottagyakorlatán.

A kötelék az SMS Kronprinz Erzherzog Rudolf, az SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie toronypáncélosok, az SMS Kaiser Franz Josef I. védett cirkáló. Kötelékparancsnok Johan von Hinke ellentengernagy.

1890.07.28-31 között Gibraltárban volt. 1890.08.03-05 között szénvételezés végett a spanyolországi Ferrolban tartózkodott. 1890.08.08-11 között az angliai Portsmouth-ban tartózkodott. 1890.08.11-én a

¹⁶⁴² Nemzet, 6. évfolyam, 1887-04-15 / 1661. szám

Das Vaterland, April 1887-04-15

Grazer Volksblatt, April 1887-04-16

¹⁶⁴³ Fővárosi Lapok 1888-11-29 / 330. szám

¹⁶⁴⁴ Budapesti Hírlap, 9. évfolyam, 1889-05-22 / 140. szám

Budapesti Hírlap, 14. évfolyam, 1894-12-27 / 357. szám

hajók részt vettek a Cowest Regattán, ahol Viktória királynő értékelt a résztvevőket. 1890.08.13-14-én a németországi Cuxhaven-ben volt. Itt, rekviemet tartottak az elesettek emlékére. 1890.08.16-22 között a dániai Koppenhágában volt, ahol csatlakoztak a Hajórajhoz. 1890.08.24-28-án a svédországi Karlskrona következett.

Az SMS Kronprinz Erzherzog Rudolf zászlóshajót a karlskronai svéd haditengerészeti bázisra szállították, hogy ott megjavítsák a hajtóművét. A zászlóshajó javítása alatt az SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie lett a zászlóshajó. 1890.08.29-09.03 között a németországi Kielben részt vett az ünnepségeken és a II. Vilmos császár előtti flotta felvonuláson. Ekkor zászlóshajó.¹⁶⁴⁵ 1890.09.03-án II. Vilmos császár a hajóra látogatott.

1890.09.03-07 között a németországi Flensburg-ban volt. 1890.09.07-11 között a dániai Sonderburg következett. 1890.09.11-22 között a németországi Kiel-ben volt. 1890.09.26-án érintette az angliai Cherbourgot. 1890.10.03-08-án a portugáliai Lisszabon következett. 1890.10.13-17-én az olaszországi Palermo-ban kötött ki. 1890.10.21-én megérkezett Triesztbe.

1890.11.04-én éjjel kifutott és 1890.11.11-én a Cattarói-öbölben, Kumbornál csatlakozott a Hajórajhoz, amivel együtt gyakorlatokat hajtott végre. 1890.12.13-án befutott Polába. Az út során jó tengerálló hajónak bizonyult. 1890.12.18-án Polában leszerelték.

1891.

1891.01.22. – 1891.02.17. között dokkban állt. 1891.05.02-án felszerelték és beosztották a Hajórajba. 1891.06.26-án Trau előtt a császár szemlét tartott a hajón. Leopold főherceg felszállt a hajóra.

„Haditengerészetünknek iskolai hajóraját e hó közepén fölszlatták, ellenben az admirális elrendelte a nyári gyakorló hajóraj összeállítását, amelynek parancsnokságát Hinke János ellentengernagy veszi át. A gyakorló hajórajhoz kirendelt hajók fölszerelésének megvizsgálása e hét végén kezdődik. Soha még ily nagy hajóraj nem végzett haditengerészetünkben gyakorlatot, mint ez lesz. A június végére tervezett zárógyakorlatok valószínűleg öfelsege jelenlétében fognak megtartatni. Sterneck tengernagy zászlóshajója a „Greif“ lesz, a támadó flottát Rosenzweig sorhajókapitány vezérli a „Rudolf főherceg trónörökös“ toronyhajón. E támadó flotta többi hajói: „Stefánia főhercegné trónörökös“ (parancsnoka Sehellander sorhajókapitány) toronyhajó, „Jenő herceg“ kazamatahajó (Morin sorhajókapitány), „I. Ferenc József“ (Károly István főherceg sorhajókapitány) „Trabant“ torpedónaszád, „Leopard“ torpedóhajó, „Villám“ torpedónaszád, „Tigris“ torpedóhajó, „Üstökös“ torpedónaszád. A partvédő flotta lobogó hajója a „Fantasia“ lesz. Az „Erzsébet“ szerhajó lesz a torpedóraktár-hajó, a „Dromedar“ jármű pedig a tengeri aknák elhelyezéséhez való eszközöket és készülékeket fogja vinni. Az említettekén kívül részt vesznek a hadgyakorlatban: „Albrecht főherceg“ kazamata-hajó, „Gigás“ szivattyú-hajó, „Cyclop“ műhely-hajó, „Triton“, „Bussad“, „Condor“, „Keselyű“, „Ulm“, „Varjú“ és „Seregi I. osztályú torpedónaszádok, a XIII, XIV, XV, XVIII, XXII, XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII és XXIX. számú II. osztályú torpedónaszádok. A tengerészeti parancsnok tábornoki főnöke seedanki Schonta Károly fregatt-kapitány, a támadó flottáé Spiller korvett-kapitány, a partvédő hajórajé pedig Jedina Lipót lovag sorhajóhadnagy lesz.¹⁶⁴⁶

1891.06.30-án leszerelték.

1892.

A májusban tengerre szálló hajórajhoz fölszerelik a «Rudolf trónörökös» és a «Stefánia főherceggasszony» toronyhajókat, a «Ferencz József» czirkáló hajót, a «Custoza», «Don Juan», «Miksa császár» páncélhajókat, az említett «Pelikan» torpedó-anyahajót és a «Rodolfo»-t, mely utóbbi a tengernagy hajó lesz.¹⁶⁴⁷

1892.04.29-én felszerelték, és a Hajóraj kötelékébe került. 1892.08.22-én a hajó Leopold főherceggel a fedélzetén kifutott Polából. 1892.08.24-29-án az olaszországi Catania vizein volt. 1892.09.01-16-án Genova-ban horgonyzott. Részt vett az Amerika felfedezése alkalmából rendezett Kolumbusz ünnepségeken. 1892.09.11-21-én Messina-t kereste fel. 1892.09. 24-én befutott Polába és leszerelték.

¹⁶⁴⁵ Die Presse, August 1890-08-27

¹⁶⁴⁶ Pesti Hírlap, 13. évfolyam, 1891-04-22 / 110. szám

¹⁶⁴⁷ Magyar Génius, 1. évfolyam, 1892-03-13 / 11. szám

A genuai Kolumbus ünnepély. Az osztrák-magyar hajóraj, mely a »Rudolf trónörökös főherceg« és »Stefania főhercegnő« toronyhajókból és »I. Ferencz József« czirkáló hajóból áll, mint Cataniából írják, e hó 24-én vetett horgonyt az ottani kikötőben. Báró Spaun ellentengernagy, a hajórajparancsnok, ez alkalommal felkereste a hatóságok fejeit, kik a látogatást viszonzták. A prefektust és a szabadságon levő hadosztályparancsnok helyettesét, a parancsnoki hajón tett látogatás alkalmával a szokásos üdvölvésekkel fogadták. Az osztrák-magyar hadihajók, főleg a kis mólónál horgonyzó »Rudolf trónörökös« nevét viselő tengernagy hajónak temérdek nézője akadt. A hajóraj 29-én hagyta el Cataniát s egyenesen Genuába, a Columbus-ünnepélyekre ment. Hivatalos jelentés szerint Géniába a következő hadihajók érkeznek: Ausztria- Magyarország részéről: »Rudolf trónörökös« és »Stefánia trónörökös« tornyos hajók és »I. Ferencz József« czirkáló hajó; Anglia részéről: »Sans Pareil« tornyos hajó és »Ausztrália« és »Phaeton« czirkáló hajók. Franciaország részéről: »Formidable«, »Admirable Baudin« és »Courbet« tornyos hajók és »Cosmac« czirkáló hajó; Spanyolország részéről: »Pelago« és »Victoria« páncélos hajók, »XIII. Alfons« és »Regina Regente« czirkáló hajók és »Temeraris« ágyunaszád; Németország részéről: »Vilmos herceg« czirkáló korvett; Portugália részéről: »Vasco de Gama« páncélos hajó; Németalföld részéről: »Johan Willem Frito« czirkáló hajó; Görögország részéről: »Psara« páncélos hajó; az Egyesült Államok részéről: »Newark« czirkáló hajó és »Remington« ágyunaszád; Mexico részéről: »Zaragoza« czirkáló hajó és végül az olasz hajóraj. Az olasz király valamennyi tengernagy hajót meglátogatja.¹⁶⁴⁸

1893.

1893.04.05-én felszerelték és besorolták a Hajórajba, majd 1893.08.06-án leszerelték.

Kalinovikban van. — A Stefánia főhercegnő toronyhaja 5060 tonnás, gépe 6500 lóerejű, van rajta 2 nehéz-, 6 közép-, 2 könnyű- és 11 gyorsan tüzelő ágyú.¹⁶⁵⁰

Az év során flottagyakorlaton volt az SMS Kronprinz Erzherzog Rudolf, SMS Prinz Eugen, SMS Kaiser Max és az SMS Don Juan d’Austria társaságában.

1894.

1894.04.30-án felszerelték, és a Hajórajhoz vezényelték. 1894.08.11-én leszerelték.

1895.

1895.03.28-án felszerelték és beosztották a Hajórajba. 1895.05.10-én részt vett a császár előtt a Fasana-csatornában megtartott gyakorlaton. 1895.09.15-én leszerelték.

¹⁶⁴⁸ Pesti Napló, 43. évfolyam, 1892-09-01 / 241. szám

¹⁶⁴⁹ <https://richard-militaria.at/k.u.k.-PK-S.M.S.-Kronprinzessin-Erzherzogin-Stefanie-ungelaufen/M72880>

¹⁶⁵⁰ Budapesti Hírlap, 13. évfolyam, 1893-04-24 / 112. szám

1897.

1897.02.17-én felszerelték.

„Az itteni hadi kikötőben éjjel-napnap dolgoznak a Krétába kirendelt hajók felszerelésén. Az a jelentés, hogy a »Ferencz József« czirkálóját a Kaneánál lévő flotta kiegészítésére szintén elküldik, valónak bizonyult. A „Laudon“, „Zrínyi“ és „Vautilos“ hajókból álló téli hajóosztály legénységét a Krétába induló »Stefánia« páncélos toronyhajóra helyezik át.”¹⁶⁵¹

Trieszt, 1897.02.15. „Az „Elisabeth“ páncélos hajó Hinke ellentengernaggyal és a „Satellit“ torpedóhajó parancsot kapott, hogy Krétába induljon. A póloi hadi kikötőben serényen készülődnek. A legénység lőszert, élelmet szemet vételez. Archduchess Stephanie" toronyhajó az Osztrák-Magyar Haditengerészet egyik legnagyobb és legjobb csatahajója. Hossza 85, szélessége 17 méter, vízkiszorítása 5150 tonna. A hajó motorjai 8300 lóerőt képesek generálni, és 17 tengeri mérföld per óra sebességet biztosítanak ennek az úszó erődítményre emlékeztető hatalmas kolosszusnak. Fegyverzete két 30,5 centiméteres Krupp ágyú, 8 darab 15 centiméteres gyorstüzelő ágyú és 14 mitrailleuse. ¹⁶⁵²

Legnagyobb páncélos toronyhajónk, a Stefánia, parancsot kapott, hogy Krétába induljon. Mihelyt ezek a hajók Krétában lesznek, az ott levő osztrák-magyar hajóraj parancsnokságát egy tengernagy veszi át.”¹⁶⁵³

1897.02.18-án mint zászlóshajó kifutott Polából Kréta blokádjára. Krétán megjelent a francia, német, olasz, görög és brit flotta számos egysége. A tiltakozás azért volt, hogy Kréta ne kerüljön az Oszmán Birodalom fennhatósága alá. Az Osztrák-Magyar Monarchia a következő egységeket küldte a térségbe: SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie, Kaiserin und König Maria Theresia páncélos cirkáló, Tiger, Leopard és Sebenico cirkálók, három romboló és nyolc torpedócsónak. Nagy-Britannia és Olaszország után ez volt a térségbe küldött harmadik legerősebb flottakötelék.

1897.02.20-án érintette Teodót. (Más forrás szerint Polából 1897.02.20-án szombaton futott ki.¹⁶⁵⁴)

1897.02. 22-24-án Canea, 1897.03.11-20-án a Suda-öböl következett.¹⁶⁵⁵

1897. március 7-én az SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie tengerészei más hajók legénységével együtt 2000 török megmentésében vettek részt, akiket lázadó görögök vettek körül Kandanos völgyében. Mintegy 570 felfegyverzett tengerészt küldtek a tárgyalások segítésére és a körül zárt törökök evakuálására.

„1897. március 8. (Saját tudósítónktól.) A Neues Wiener Tagblatt a hatalmak Kréta előtt levő admirálisainak egyhangúlag hozott határozatait közli. A diplomácia a tengernagyoknak engedte át, hogy a szükséges rendszabályokat elhatározzák, mire ezek elsősorban abban állapodtak meg, hogy a Selino előtt horgonyzó hadihajókról matrózokból és tengerészkatonákból álló csapatokat szállítanak partra, kik egy angol hajóparancsnok vezetése alatt föl fogják szabadítani a Kandanosban bezárt törököket. Ebben a csapatban 100 osztrák-magyar matróz vesz részt teljes hadifegyverzetben a »Stefánia főhercegnő« toronyhajóról, mely a »Satellit« nevű torpedó-naszáddal egyetemben Selino előtt horgonyoz, míg a »Mária Terézia« nevű hajó Kaneában maradt. A további intézkedések úgy szólnak, hogy a görög hajókat, ha vitorláikat hamarosan föl nem szedik, kényszerrel a milói kikötőbe viszik és azt a görög hajót, mely magát nyugodtan nem viseli, a hatalmak összes hajói azonnal megtámadják. A görög hajók részéről ugyanis a hatalmak tengernagyai mindenre el vannak készülve, mert még emlékeztetben van az, hogy mit felelt az időközben fölváltott görög kommodore, Remeke, az európai hajóparancsnokok fölszólítására : — Engedelmeskedni nem fogok, hanem ha kell, inkább az egész legénységet a fedélzetre gyűjtöm és a hajót a levegőbe röpittem. Az új görög ellentengernagyot Saditurist semmi kétségben sem hagyták azíránt, hogy az európai tengernagyok a legszigorúbb rendszabályokhoz folyamodnak és el

¹⁶⁵¹ Magyar Hirlap, 7. évfolyam, 1897-02-18 / 49. szám

¹⁶⁵² Neue Freie Presse, Februar 1897-02-16

¹⁶⁵³ Magyar Hirlap, 7. évfolyam, 1897-02-16 / 47. szám

¹⁶⁵⁴ Fővárosi Lapok, 34. évfolyam, 1897-02-23 / 54. szám

¹⁶⁵⁵ Das Vaterland, März 1897-03-13

vannak határozva rá, hogy az ostromzárt szükség esetén nemcsak Krétára, hanem ha kell — egész Görögországra kiterjesztik, mely célra az európai hajók számát esetleg szaporítani fogják. Hogy Vassos ezredes csapataival a szigetet elhagyja, azt európai tengerészkörökben sem hiszik, de ővele és hadosztályával egyelőre törődni nem fognak, hanem a sziget szigorú ostromzár alá helyezésével meggátolják azt, hogy akcióját tovább folytatva a parti részek főhelyeire is kiterjeszse. Az európai hajókon minden készen áll a legkomolyabb akcióra és a görög hadihajók és a szigeten operáló görög csapatok közt a közlekedés máris lehetetlenné vált.”¹⁶⁵⁶

Olyan hadműveletek következtek, mint például az elszigetelt török helyőrségek utánpótlása és az erődök közelében lévő elhagyatott házak lerombolása, amelyeket a török katonák elleni titkos támadásokra használtak a görögök. A nemzetközi flotta feladata, hogy a görög lázadók fegyverutánpótlását megszüntessék. Egyben elűzték a görög felmentő flottát Kréta vizeiről. Ezt György trónörökös vezetett.

A Monarchia flottája 1897.03.30-án és 1897.04.12-én került a parti ütegekkel tűzharcba, de senki sem sebesült meg.

Maloxánál a „Sebenico” torpedóhajó és a „Satellit” torpedójármű egészen 3000 méteres távolságra lőttek rendkívüli pontossággal, mivel a felkelők rálőttek a Cap Grabusánál a hajóinkra. Nagyon jól tudták és látták a felkelők, hogy a könnyű hajókról milyen nehéz a partra jutása a katonáknak nyílt tengerről csónakokon. Ezért trükkös helyzetekből rálőttek a hullámokkal küzdő csónakokra. A Monarchia hajóinak pontos tűzvezetése elűzte a felkelőket. A felkelők ugyan vissza lőttek, de nem értek el találatot. Mivel a felkelők április 4-én négy hajóval megfenyegették a Kissamo erődöt, a területet felügyelő osztrák-magyar osztagnak javasolták az erőteljesebb beavatkozást, először a vaskalapos „Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie”, majd maga admirális hajónk – Ferenc József I. cirkáló -, avatkozott a harcba. A szárazföldi harcokban részünkről a 87. gyalogezred katonái vettek részt.¹⁶⁵⁷

„A Stefánia trónörökösne nevé osztrákmagyar toronyhajó állítólag levelet kapott a felkelőktől Kisszamoszból, melyben jelentik, hogy a hatalmak ellenséges eljárásával szemben úgy járnának el, mintha a hatalmakkal szemben hadilábon állnának. A harc minden órában várható. Az osztrák-magyar hajóraj parancsnoka holnap Kisszamoszba megy. Valószínűnek tartják, hogy az erősségeket elpusztítják, nehogy a fölkelők kezébe jussanak.”¹⁶⁵⁸ (A „Pécsi Figyelő” eredeti távirata.) A Stefánia osztrák-magyar páncélos toronyhajó bombázott a görögökre, mert ezek meg akarták akadályozni, hogy a lobogónk alatt csónakon visszaérkező kiszamói helyőrségi tisztek partra szálljanak. Reggel óta ágyúznak Kiszamónál, ahol ma akarják a mohamedán családokat hajóra szállítani és a veszedelem elől Kaneába vinni. A „Mária Terézia” nevé osztrák-magyar páncélos vezérhajó Kiszamóhoz érkezett.”¹⁶⁵⁹

1897.04.19-24-én Kissamo-t kereste fel. 1897.04.24-én rövid időre befutott a Suda-öbölbe. 1897.04.26/28. –1897.05.22 között Szaloniki-ben volt a Monarchia alattvalóinak a védelmére.¹⁶⁶⁰

1897.04.28-án a Kronprinzessin Stefanie nevé osztrákmagyar páncélos toronyhajó az osztrák-magyar alattvalók védelmére Szalonikibe indult.¹⁶⁶¹ Ez után az SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie elhagyta Kréta vizeit és az Athén melletti Phaleron-ba hajózott a külföldi állampolgárok védelmére.

1897.05.02-án Szalonikiben volt a "Princess Stephanie" osztrák toronyhajó mellett a "General Bougeant" és az olasz "Andrea Doria". Velük szembe görög hadihajók vonultak fel, de végül azok visszavonultak Voloba.¹⁶⁶²

1897. május 21-én Athénben veszedelem készül, a harctéri vereség után mintha belső háborúság következne. A dinasztiaát féltik és ma Szalonikiből hirtelen Faleronba rendelték a «Stefánia» osztrák-

¹⁶⁵⁶ Pesti Hírlap, 19. évfolyam, 1897-03-09 / 68. szám

¹⁶⁵⁷ Grazer Tagblatt, Ápril 1897-04-15

¹⁶⁵⁸ Budapesti Hírlap, 17. évfolyam, 1897-04-10 / 100. szám

Neue Freie Presse, Ápril 1897-04-10

¹⁶⁵⁹ Pécsi Figyelő, 25. évfolyam, 1897-04-11 / 83. szám

¹⁶⁶⁰ Pécsi Figyelő, 25. évfolyam, 1897-04-25 / 94. szám

¹⁶⁶¹ Budapesti Hírlap, 17. évfolyam, 1897-04-24 / 114. szám

¹⁶⁶² Prager Tagblatt, Mai 1897-05-03

magyar toronyhajót, a harctérről pedig hazahívták a rendőrökből alakított csapatokat, mert talán otthon szükség lesz rájuk.¹⁶⁶³

1897.05.23-1897.08.12-án Phalera (Phaleron) kikötőjét kereste fel.

1897.08.19-én Canea következett útja során. 1897.08.19-20-án a Suda-öbölben járt. 1897.08.23-án megérkezett Polába.

1897.08.31-én leszerelték, majd 1897.10.09-én tartalékállományba helyezték.

A Nemzetközi Hajóraj 1898 decemberéig működött Kréta mellett, de Ausztria-Magyarország nem elégedett azzal a döntéssel, hogy az Oszmán Birodalom fennhatósága alá tartozó autonóm krétai államot hoznak létre. A Monarchia az utolsó hajóegységét 1898 márciusában vonta vissza.

A hajó tisztjei:

Leodegar Kneissler von Maixdorf sorhajókapitány

Anton Vertovetz hadnagy

Alois Baumann hadnagy

Emerich Ritter von Leitgeb sorhajó hadnagy

Engelbert Frhr von Rossi-Sabatini hadnagy

Franz Martinák hadnagy¹⁶⁶⁴

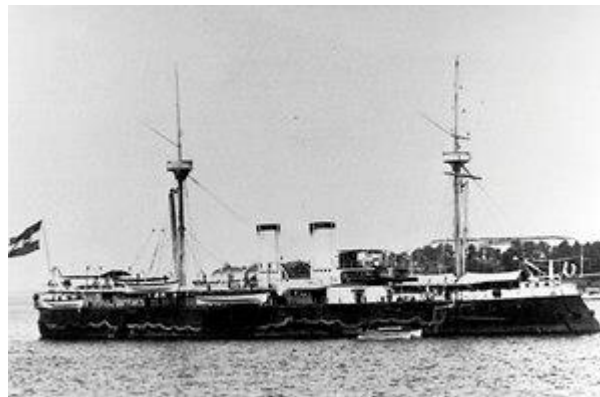
1898.

1898-tól tartalékban tartották. Ekkorra a konstrukciója lényegében elavultnak minősült.

„Mint Konstantinápolyból hivatalosan jelentik, Hinke altengernagy a Medzsidje-rend nagyszalagját, a «Stefánia trónörökösné» toronyhajó-parancsnoka, Kneisler sorhajókapitány és a 87. gyalogezred 2-ik zászlóaljának parancsnoka, Guzek ezredes a Medzsidje-rend második osztályát kapta azon figyelmes eljárásért, amelyet Kréta szigetén tanúsítottak a török katonasággal szemben.»¹⁶⁶⁵

1905.

1905-ben az 1-es kategóriájú Tartalékban lévő hajók legénységének a lakóhajója.

1906.

1906.01.24-én császári jóváhagyással törölték a Flotta aktív hajóinak jegyzékéből, és ettől kezdve helyi védelmi feladatokat látott el.

A 3,7 cm-es lövegeit 4 cm-es/L44-es gyorstüzelő lövegekkel váltották fel.

1908.

1908.01.07-én a Cattarói-öbölben lévő Kumborba rendelték, mint állomáshajót.

¹⁶⁶³ Pesti Napló, 48. évfolyam, 1897-05-23 / 143. szám

¹⁶⁶⁴ <https://www.austro-hungarian-army.co.uk/oobcreta.htm>

¹⁶⁶⁵ Magyarország, 5. évfolyam, 1898-05-05 / 124. szám

¹⁶⁶⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Kronprinzessin_Erzherzogin_Stephanie

1908.04.10-én már törölték az aktív hadihajók listájáról.¹⁶⁶⁷

1908.05.27-én felszerelési készenlétbe helyezték.

1908.06.02-án visszatért a Cattarói-öbölbe, Kumborba.

Ebben az évben sikertelenül próbálták meg eladni Uruguaynak.

1909.

1909-én -ben a részleges mozgósítás során felszerelték. Azután Kumborban szolgált, mint állomáshajó. Ugyan ekkor partvédő hajónak is nevezték.¹⁶⁶⁸ Ekkor a Boche di Cattaro kikötői bejáratánál volt szolgálatban. Ebben a szerepkörben az SMS Kronprinz Erzherzog Rudolf váltotta fel.¹⁶⁶⁹

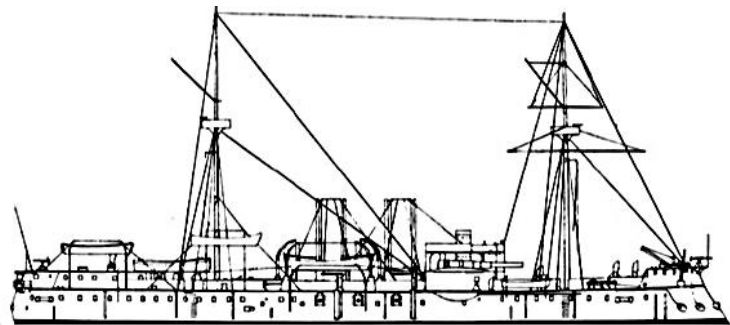
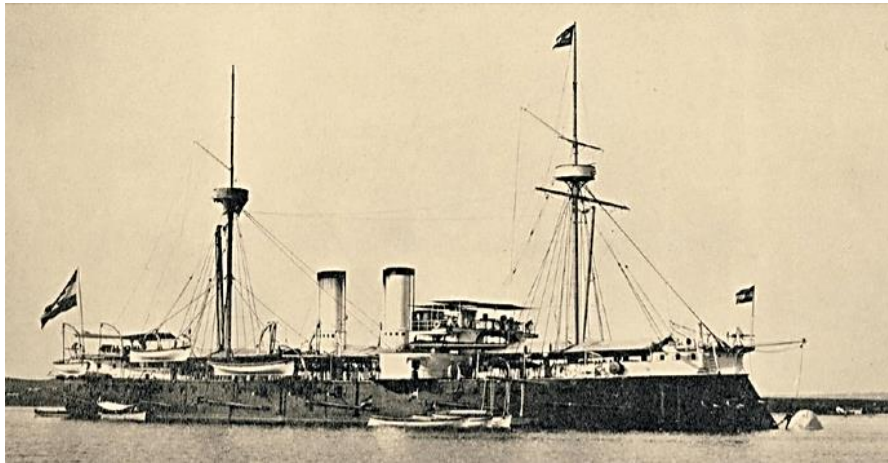
1910.

1910-ben leszerelték, és 1910.08.19-én átminősítették leszerelt hajónak. 1910.10.04-én befutott Polába. 1910.11.20-án beállt az Arzenálba.

1913.

Az SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie-et 1913.08.07-én átnevezték **Gamma**-ra.

Leszerelték a fegyverzetét 1913.09.29-én. 1913.11.06-án megkezdték az átépítését Polában lakóhajóvá.

"Kronprinzessin Stefanie"

1914.

1914-től az SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie, Gamma néven lakóhajó lett.

A hajót felszerelték rádióállomással és új gőzfűtést kapott a lakóterek fűtésére.

Kiszerezték a főgépeit és a kazánjait, majd Fisellában kikötötték és az Aknász- és Távírász Iskola lakóhajója lett a háborúvégéig.¹⁶⁷⁰

¹⁶⁶⁷ Agramer Zeitung, April 1908-04-10

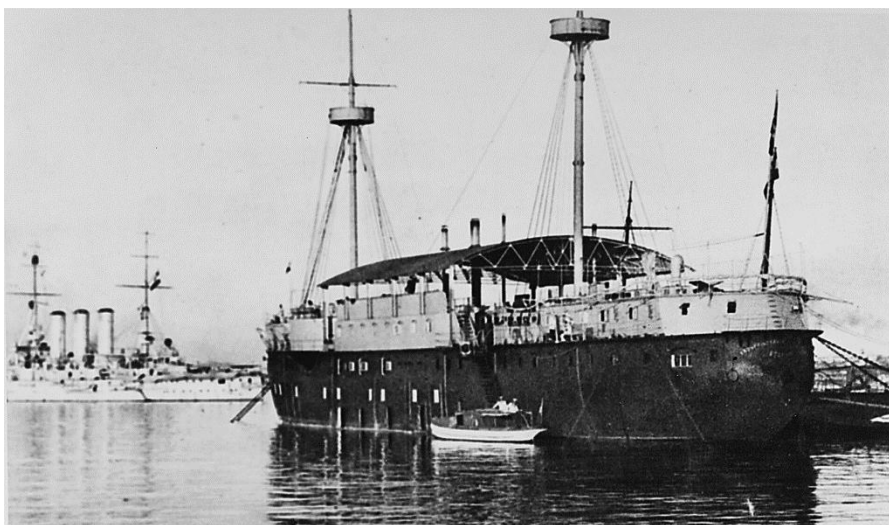
¹⁶⁶⁸ Kincses Kalendárium, 1909, A haditengerészet

¹⁶⁶⁹ Neues Wiener Journal, Oktober 1910-10-13

¹⁶⁷⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Kronprinzessin_Erzherzogin_Stephanie

1914. augusztusában mint IV. D. tengerész őfelsége Gamma hajójára vonult be a zsidóhitű Baum Hermann matróz, majd az Admiral Spaun-on szolgált. Később utolsóként hagyta el a süllyedő SMS Zenta cirkálót.¹⁶⁷¹

1914-ben az SMS Gamma Polában torpedó főhajó, majd aknász iskolahajó tengerésze Varga János.¹⁶⁷²

Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie (Gemma) 1916-ban Pólában¹⁶⁷³

1915.

1915-ben az SMS Gamma torpedóhajóként majd iskolahajóként szolgált. 1915.09.02-án a polai haditengerészeti kórházban béltífuszból elhunyt tengerésze Lovas Mihály, akit Polában temették el.¹⁶⁷⁴

SMS Gamma osztrák-magyar haditengerészet torpedókezelő főhajójának matróza szárazföldön¹⁶⁷⁵

1917.

1917.10.27-én Károly császár meglátogatta a hajót és saját kezűleg aknát telepített és egyéb aknászmunkát végzett. A jó étkeztetés megtévesztő volt. A császár által a konyhában felnyitott konzerveket a látogatása alkalmából hozták oda egy raktárból. A matrózok rájöttek erre, és amikor a kötéltetren rendelték őket tisztelgő állásba, a "Hurrah" helyett "Hunger"-t ("éhes") kiáltottak.¹⁶⁷⁶

¹⁶⁷¹ Egyenlőség, 35. évfolyam, 1916-04-30 / 18. szám

¹⁶⁷² Székér Imre Tibor: „Adria foglyai”, Zalai haditengerészek áldozatvállalása az első világháborúban, Szülőföld Könyvkiadó Kft, 2024.

¹⁶⁷³

https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Kronprinzessin_Erzherzogin_Stephanie#/media/File:SMS_Kronprinzessin_Erzherzogin_Stephanie_hulk_ed_in_Pola.jpg

¹⁶⁷⁴ Székér Imre Tibor: „Adria foglyai”, Zalai haditengerészek áldozatvállalása az első világháborúban, Szülőföld Könyvkiadó Kft, 2024.

¹⁶⁷⁵ <https://www.darabanth.com/hu/gyorsarveres/385/kategoriak~Kepeslapok/Hadihajok~500079/SMS-Gamma-osztrak-magyar-haditengereszet-torpedokezelo-fohajojanak-matroza-szarazfoldon--I12302859>

¹⁶⁷⁶ <https://kriegsmarine.hu/hk/hajotestek.pdf>

1918-ban internálták, 1920-ban Olaszországba szállították, ahol lebontották.
Talán 1926-ban bontották le Olaszországban.¹⁶⁷⁷ Más forrás szerint Triesztben bontották le.

Az S.M.S. Gamma legénysége 1915-ben
Pólában készült műtermi fotón (Közöttük Ákos Ferenc ismert) valamint 1916-ban
az S.M.S. Gamma itt már tengeri aknakiképző hajó
forrás: SZIT A fotó montázs

1678

Az S.M.S. Gamma császári és királyi. haditengerészet aknász gyakorlóhajója

Az egyetlen általam ismert kép a hajó hátsó részéről

Parancsnoka:

1891. Schellander József sorhajókapitány¹⁶⁷⁹

1897, 1898. Kneisler Leodegar sorhajókapitány (utóbb altengernagy)

Admirálisok:

1890 Johan von Hinke ellentengernagy

¹⁶⁷⁷ https://www.wikiwand.com/en/articles/SMS_Kronprinzessin_Erzherzogin_Stephanie

¹⁶⁷⁸ Székér Imre Tibor: „Adria foglyai”, Zalai haditengerészek áldozatvállalása az első világháborúban, Szülőföld Könyvkiadó Kft, 2024.

¹⁶⁷⁹ Nemzet., évfolyam, 1891-04-21 / 3104. szám